

НОВІТНІ ІНСТРУМЕНТИ ЮРИДИЧНОЇ ОСВІТИ В ДОБУ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ

THE LATEST TOOLS LEGAL EDUCATION IN THE AGE OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE

Бааджи Н.П., к.ю.н.,
доцент кафедри права інтелектуальної власності та патентної юстиції
Національний університет «Одеська юридична академія»

Стаття присвячена висвітленню однієї з актуальних проблем пов'язаної з питаннями правового регулювання суспільних відносин у сфері використання та розробки штучного інтелекту. А саме визначенні основних напрямків використання інструментів з штучного інтелекту у процесі підготовки фахівців-правників, аналізі позитивних та негативних характеристик цих інструментів та правових проблем, пов'язаних з їх використанням. З огляду на нарощування впливу штучного інтелекту на освітню сферу, зокрема і юридичну, що напряму залежить від вибухового розвитку процесу діджиталізації усіх сфер життя та суспільних відносин, залишаються актуальними питання аналізу нормативно-правових, етичних та прагматичних аспектів використання штучного інтелекту при підготовці майбутніх фахівців-правників. Наразі під штучним інтелектом в цілому фахівцями розуміється моделювання процесів людського інтелекту за допомогою машин, комп'ютерних систем, яке включає в себе навчання (отримання інформації та правила її використання), міркування (використання правил для досягнення приблизних або певних висновків) і самокорекцію.

У статті також розглядається перспектива впливу штучного інтелекту на саму сутність юридичної професії та на роль юристів у суспільстві. Досліджуються можливості автоматизації рутинних юридичних завдань та їх вплив на робочі місця в цій галузі. В цілому, стаття висвітлює актуальні питання та виклики, що виникають у зв'язку з розвитком штучного інтелекту в сфері юридичної освіти.

Багато хто вважає, що штучний інтелект не може замінити юристів, оскільки йому бракує емпатії, яка притаманна лише людині. Як найвищий біологічний інтелект, людина завжди більш схильна співпереживати сторонам, які беруть участь у судових справах. Однак, якщо подивитись на емоційну цінність, що генерується людським та штучним інтелектом, під іншим кутом зору, то це не обов'язково означає, що цінність, створена людським інтелектом, є вищою, ніж цінність, створена штучним інтелектом.

Разом з тим, якщо технологія може завершити рутинну роботу, дозволяючи юристам зосередитися на більш складних завданнях, то навички вищого рівня стають більш цінними.

Ключові слова: штучний інтелект, чат-бот, цифрова епоха, юридична освіта, ChatGPT, авторські права, генеративний штучний інтелект.

The article is devoted to the coverage of one of the relevant problems related to it with issues of legal regulation public relations in the field use and development of artificial intelligence. Namely the definition basic directions using artificial intelligence tools in the process preparation legal experts, analysis positive and negative characteristics of these tools and legal issues related to them using In view of the build-up impact artificial intelligence in the educational sphere, in particular the legal one directly depends from explosive development process digitization all spheres of life and social relations remain relevant question analysis of normative, legal, ethical and pragmatic aspects using artificial intelligence in preparation future legal experts. Now under artificial intelligence in general specialists understood modeling processes human intelligence with the help of machines, computer systems, which includes learning (obtaining information and its rules use), reasoning (use of rules to achieve approximate or certain conclusions) and self-correction.

The article also considers the perspective of the impact of artificial intelligence on the very essence of the legal profession and on the role of lawyers in society. The possibilities of automating routine legal tasks and their impact on jobs in this field are being investigated. In general, the article highlights current issues and challenges arising in connection with the development of artificial intelligence in the field of legal education.

Many who believes that artificial the intellect cannot replace lawyers, because him missing empathy, which is inherent only to a person As the highest biological intelligence, man always more inclined empathize with parties who participate in court cases. However, if look at the emotional one value that is generated human and artificial intelligence, under from another point of view, it is not necessary means that human – created value intelligence, is higher than value created by artificial intelligence.

However, if technology may to complete routine work, allowing lawyers to focus on more complex tasks, then skills higher equal become more valuable.

Key words: artificial intelligence, chat bot, digital age, legal education, ChatGPT, copyright, generative artificial intelligence.

Від чат-ботів до безпілотних автомобілів і згенерованих текстів книг – штучний інтелект змінює світ, яким ми його знаємо. Ясна річ, що ці зміни будуть вагомо торкатись і сфери юриспруденції, як в практичній так і освітній площині.

Розбудова «цифрової економіки, формування засад цифрового права, нової конфігурації соціальних відносин на ґрунті використання Інтернету, соціальних мереж, інших інформаційно-комунікаційних технологій» [34] наочно демонструють наближення до реалізації штучного інтелекту, здатного не тільки до мислення, а й до розуміння, і до переживання, а також на системному аргументі, згідно з яким у гігантських системах штучного інтелекту свідомість можлива. Сучасні цифрові технології «формуєть новий спосіб виробництва, створюють передумови для переходу до нової формації, цифровізації суспільних відносин і самого права, що регулює ці відносини» [39, с. 16].

Штучний інтелект (ШІ) – це нечітко визначений термін, який існує вже кілька десятиліть. Штучний інтелект можна розділити на низку унікальних підгалузей. Машинне навчання, обробка природної мови, робото-

техніка та комп'ютерний зір – це лише деякі з підгалузей штучного інтелекту. Штучний інтелект вже зміг перевершити людину в середньому тесті на IQ; створювати твори мистецтва, які не можна відрізнити від творів, створених людиною, і перемагати професійних гравців-людей [11; 26]. Штучний інтелект також став статус-кво у повсякденній діяльності більшості технологічних компаній. Так, пошук Google від Alphabet використовує потужні алгоритми для видачі релевантних результатів і реклами, а система рекомендацій Amazon також покладається на методи машинного навчання, які сприяють підвищенню прибутку компанії та задоволеності клієнтів [10].

«Нині в провідних державах з розвинутими правовими порядками вже замислилися над питаннями визначення правового статусу штучного інтелекту, правового регулювання особливостей його розробки та використання надалі, все це може зумовити глобальні зміни у правовій системі аж до розвитку повноцінних комплексних інститутів права та законодавства, можливо, галузей і підгалузей права» [38, с. 132–134].

Слушним є зауваження Ю. В. Бауліна та В. Я. Тація, що «широкий пласт наукових проблем лежить у пло-

щині діджиталізації правової системи в Україні» [32], яка є одним із напрямків розвитку штучного інтелекту. Наразі юридична сфера України поступово зазнає активного впливу від впровадження використання штучного інтелекту. «Певною передумовою впровадження штучного інтелекту є робота єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи» [46].

Враховуючи стрімкі темпи використання новітніх цифрових технологій у юридичній практиці останніх років, актуальним видається всебічний аналіз змін, які повинні впроваджуватись в освітню сферу, яка готує майбутніх фахівців-правників.

Наразі проблематика, пов'язана з питаннями правового регулювання суспільних відносин у сфері використання та розробки штучного інтелекту актуалізується та знаходить своє віддзеркалення як у національній, так і зарубіжній правових доктринах. Правовідносини у сфері використання штучного інтелекту досліджувались у роботах таких науковців, як: І. Городиський, М. Карчевський, О. Кривецький, Ж. Павленко, О. Радутний, В. Токаревої, Р. Стефанчук, Є. Харитоновна, О. Харитонові, К. Hristov та інші.

Окреме місце займають наукові розвідки щодо використання штучного інтелекту у юридичній практиці (судова, адвокатська тощо) (Кривицький Ю., Радутний О., Храпенко О., Меденцев А., Bell F., Mihalache I., Mihalescu C., Chen A., Legg M., та інші).

Питаннями осягнення особливостей використання інструментів з штучного інтелекту у юридичній освіті займалися Ugar E., Yu. H., Guo Y. Та інші.

З огляду на нарощування впливу штучного інтелекту на освітню сферу, зокрема і юридичну, що напряму залежить від вибухового розвитку процесу діджиталізації усіх сфер життя та суспільних відносин, залишаються актуальними питання аналізу нормативно-правових, етичних та прагматичних аспектів використання штучного інтелекту при підготовці майбутніх фахівців-правників.

Мета статті полягає у визначенні основних напрямків використання інструментів з штучного інтелекту у процесі підготовки фахівців-правників, аналізі позитивних та негативних характеристик цих інструментів та правових проблем, пов'язаних з їх використанням.

Якщо еволюція людства є повільною та безперервною, відбувається з покоління в покоління, то світ роботів має іншу швидкість та закономірності свого шляху вдосконалення. В інтелектуальній робототехніці, яку зазвичай називають когнітивною робототехнікою, вже є досвід конфігурування машини, її апаратного та програмного забезпечення, адаптації до контексту. Цей процес характеризується великою інтенсивністю [3].

У першому наданому науковцями визначенні штучного інтелекту, запропонованому у 1956 році, зазначалося, що штучний інтелект має на меті зробити машини здатними навчатися і виконувати певні функції, які зазвичай виконує людина [24]. У літературі існує багато й інших визначень штучного інтелекту. Наприклад, штучний інтелект – це те, що дозволяє об'єкту функціонувати належним чином і передбачливо у навколишньому середовищі. Крім того, штучний інтелект визначають як галузь комп'ютерних наук, що присвячена вирішенню когнітивних проблем, які зазвичай асоціюються з людським інтелектом, таких як: навчання, розв'язання проблем, розпізнавання мови та образів, прийняття рішень і переклад між мовами [17]. Штучний інтелект – це також теорія і розробка комп'ютерних систем, здатних виконувати завдання, які зазвичай вимагають людського інтелекту [5].

Штучний інтелект пережив винятковий прогрес у своїй здатності навчатися і міркувати, і, відповідно, був описаний як «технологія, що найшвидше розвивається». Як інструмент штучний інтелект не має жодних обмежень для потенційного діапазону використання. У своїй най-

фундаментальнішій основі інструменти з штучного інтелекту працюють, піддаючи обробці великі масиви даних алгоритмами швидкого машинного навчання, здатними розпізнавати шаблони, статистичну кореляцію, прогнозувати, робити висновки та вирішувати проблеми, «адже «цифровий світ», який налічує понад 2,5 квінтільйона байт даних, створюється щодня» [21].

Наразі під штучним інтелектом в цілому фахівцями розуміється моделювання процесів людського інтелекту за допомогою машин, комп'ютерних систем, яке включає в себе навчання (отримання інформації та правила її використання), міркування (використання правил для досягнення приблизних або певних висновків) і самокорекцію.

Багато хто з вчених визначає штучний інтелект як «комп'ютерну програму, яка навчається». Під навчанням розуміється «глибоке навчання», яке полягає в тому, щоб розглядати те, що комп'ютер хоче вивчити, як масу даних, передавати ці дані в складну, багаторівневу мережу обробки даних (глибоку нейронну мережу), а потім перевіряти, чи відповідають отримані дані, оброблені мережею, вимогам. Якщо це так, то мережа зберігається в якості цільової моделі; якщо ні – знову і знову наполегливо підлаштовуються параметри мережі налаштувань, доки вихідні дані не будуть відповідати вимогам [30]. У генеративному штучному інтелекті методи глибокого навчання в основному включають згорткові нейронні мережі (CNN), рекурентні нейронні мережі (RNN) і варіаційні автокодері (VAE) тощо.

В останні роки зростає дослідницький інтерес до застосування генеративного штучного інтелекту в галузі освіти, особливо після випуску Chat GPT у листопаді 2022 року [1; 31], який привернув увагу до концепції генеративного штучного інтелекту та викликав зростання інтересу у контексті його потенційного впливу на освіту.

Як чат-бот на основі штучного інтелекту ChatGPT (Chat Generative Pre-trained Transformer) відповідає на запитання природною мовою, охоплюючи майже всі можливі теми та спілкуючись із користувачем у стилі розмови за допомогою запитань і підказок. Під час розмов його навчають передбачати наступне слово в реченні з урахуванням контексту попередніх слів. Природа ChatGPT, заснована на передбаченнях, є його найбільшим обмеженням, але також і джерелом сили. «Він не «знає», коли зробив помилку, оскільки відповідь – це лише статистична ймовірність того, що має бути далі на основі наявних даних, незалежно від того, чи є вона фактично правильною чи ні. Тому він не розпізнає, коли надає неправильну інформацію, і не має можливості перевірити її правдивість» [18].

За оцінками, GPT-3 було навчено за 175 мільярдами параметрів (близько 570 ГБ даних і 300 мільярдів слів). Хоча інформація про розмір або джерело даних, на яких навчався GPT-4, не є загальнодоступною, за оцінками, це велике кратне GPT-3.

16 березня 2023 року Microsoft оголосила про впровадження Microsoft 365 Copilot [12]. Це версія ChatGPT із набором програм Office, таких як Word, PowerPoint і Excel. Є й інші подібні платформи, які розробляються, зокрема від Google, яка запустила власний розмовний сервіс під назвою Bard у березні 2023 року [4]. Це відкриває цілу низку нових викликів і можливостей, оскільки технологія LLM (Large Language Model), стає частиною сучасного життя.

Обговорення генеративного штучного інтелекту та його впливу на освіту часто зосереджуються на викликах, які він створює для всіх учасників освітнього процесу [23; 27], зокрема, і правових.

Важливою складовою дослідження технологій штучного інтелекту є правова компонента, яка пов'язана з визначенням правового статусу ШІ, авторським правом на твори, створені ШІ, відшкодування шкоди, завданої

роботами тощо [44]. Впровадження і використання технологій штучного інтелекту матиме наслідки як для законодавства та політики в галузі інтелектуальної власності, так і для адміністрування систем інтелектуальної власності по всьому світу.

Штучний інтелект наразі не визнається суб'єктом права в більшості юрисдикцій, хоча питання про його правосуб'єктність вже дискутується серед дослідників і політиків. Разом з тим, у Резолюції Європейського Парламенту 2018/2088(INI) штучний інтелект позиціонується саме як «електронна особа». 21 квітня 2021 року Європейська комісія представила комплексну юридичну пропозицію щодо регулювання штучного інтелекту, так званий Artificial Intelligence Act (AIA, 2021) [2]. «За правовим підходом ЄС, поняття «система ШІ» охоплює майже всі комп'ютерні програми. Єдине, що їх об'єднує, – це те, що вони спрямовані на обробку даних» [20].

Сьогодні поширеною є позиція, у відповідності до якої штучний інтелект за аналогією з тваринами може розглядатись як суб'єкт права, але правосуб'єктність його передбачає тільки правоздатність, але не у комплексі з дієздатністю. Є. О. Харитонов та О. І. Харитонova пропонують визнати роботів зі штучним інтелектом квазі-юридичною особою, а до переліку видів правосуб'єктності юридичної особи науковці пропонують включити також «кіберздатність» (здатність бути активним учасником відносин у IT-сфері). При цьому, на думку вчених кіберздатність може реалізовуватися за допомогою не лише правочинів, а й юридичних вчинків [45].

Разом з тим, варто наразі підтримати думку тих дослідників, які розуміють робота й штучний інтелект як об'єкт цивільних правовідносин. До того ж регулювання цивільно-правової відповідальності на рівні споживчих відносин дає підстави розуміти штучний інтелект як продукт (товар). «Застосування технологій штучного інтелекту в таких сферах, як медицина або публічне адміністрування, спонукає до роздумів стосовно поширення на цей об'єкт цивільних прав правового режиму джерела підвищеної небезпеки. Це сприятиме кращому захисту прав користувачів технологій штучного інтелекту» [36]. Подібні погляди на штучний інтелект як об'єкт правового регулювання або об'єкт права поділяють й інші вчені-юристи.

З набранням чинності нового закону «Про авторське право та суміжні права» [41] результати роботи штучного інтелекту підпадають під правове регулювання як неоригінальний об'єкт, згенерований комп'ютерною програмою, що охороняється правом особливого роду (*sui generis*). «Ці права регулюють об'єкти, створені внаслідок роботи комп'ютерної програми. Ці об'єкти не містять творчого підходу та генеруються без участі людини. Як результат, особисті немайнові права на такі об'єкти не виникають, адже вони можуть належати лише фізичній особі, але аж ніяк не штучному інтелекту» [40].

Штучний інтелект на сьогодні вже є дієвим інструментом юридичної практики [15; 42; 43]. Технології й надалі автоматизуватимуть рутинні юридичні завдання, щоб зробити роботу юристів більш продуктивною та ефективною. Такі зміни сприятимуть звільненню юристів від додаткових навантажень, дадуть можливість зосередитися на більш складних і творчих завданнях.

Сучасні юридичні програми штучного інтелекту допомагають юристам здійснювати комплексну перевірку та дослідження, а також надають додаткові можливості для швидкого доступу до інформації. Зокрема, додатки штучного інтелекту можуть слугувати для: юридичної перевірки, допомагаючи виявити вихідну інформацію; технологій прогнозування, генеруючи, які передбачають підсумкові рішення, що містять результат судового процесу; правової аналітики, використовуючи дані з попередньої судової практики, показники вигравшів/програшів та історію судді; автоматизації документообігу, щоб

створювати шаблони та заповнені документи на основі введених даних; інтелектуальної власності, щоб юристи могли формувати портфоліо та робити висновки на основі контенту; електронного виставлення рахунків, щоб оплачувані години обчислювалися автоматично.

Загалом вважається, що міркування в праві можна звести до обчислень, що стосується не тільки чисел, оскільки логіка в праві полягає в додаванні слів для створення тверджень і тверджень для формування силогізмів. Право – це комбінація понять, і визначення та поєднання найосновніших понять було б ключовим компонентом для вирішення будь-якої колізії, яку можна було б звести до підрахунку можливих комбінацій наявності та відсутності цих понять в описі справи [3].

У цьому сенсі використання штучного інтелекту в системах пошуку даних, процесах прийняття рішень і написання контрактів, наприклад, має відбуватися з критичним осмисленням. Тому слід враховувати, що «ШІ ніколи не буде достатнім для вирішення проблем певної правової культури, і юристи-практики повинні бути обережними, щоб штучний інтелект не поглиблював ці проблеми, створюючи хибні очікування, і щоб в якийсь момент автоматизм не звільнив від мислення» [3].

Так, ChatGPT та інші подібні платформи надають механізми для полегшення співпраці між юристами та технологіями для виконання елементів юридичної роботи. Юрист може використовувати ChatGPT для створення перших чернеток юридичних документів, а потім налаштовувати результати, роблячи процес написання більш спрощеним та ефективним [7]. ChatGPT може проводити юридичні дослідження, оскільки він має можливість отримувати та аналізувати юридичну інформацію (включаючи юридичні справи та законодавство) і підсумовувати дослідження. У лютому 2023 року Mishcon de Reya оголосила про вакансію «Інженера з юридичних питань GPT», щоб підтримати фірму у впровадженні моделей природної мови у свою практику [9]. Існують також моделі ШІ, розроблені спеціально для використання в окремих юридичних фірмах. У лютому 2023 року компанія Allen & Overy оголосила про інтеграцію Harvey у свою практику. Harvey використовує технологію GPT AI, розроблену OpenAI у співпраці з юристами, технологами та підприємцями [29]. Очікується, що системи ШІ, подібні до ChatGPT, будуть інтегровані в юридичну практику протягом відносно короткого періоду часу.

Крім усього зазначеного, ChatGPT як генеративний штучний інтелект може діяти як «механізм юридичного перекладу» завдяки своїй великій системі баз даних. Це є досить корисним інструментом, адже у правових дослідженнях і процесі спільного правозастосування між різними країнами або регіонами, співробітникам часто доводиться читати і розуміти кілька документів різними мовами [31].

На думку багатьох науковців, поряд із перевагами цифрових технологій, зокрема штучного інтелекту, порушуються нові типи етичних проблем, а саме дотримання стандартів юридичної етики системами штучного інтелекту та питання справедливості, головними серед яких є питання поваги прав людини та демократичних цінностей, а також безпека перенесення упереджень з аналогового у цифровий світ. «Науковці пов'язують правові проблеми застосування технологій штучного інтелекту в юридичній практиці з такими питаннями, як: забезпечення конфіденційності даних; доступу до конфіденційної інформації правоохоронних органів; відсутності нормативної бази регулювання застосування систем штучного інтелекту в юридичній практиці; захисту інтелектуальної власності; оцінки ризиків використання систем штучного інтелекту юристом під час роботи з клієнтом; інших потенційних проблем відповідальності юриста; безпеки несанкціонованого доступу й модифікації зловмисниками

систем штучного інтелекту; пошкодження систем штучного інтелекту шкідливими вірусними програмами; порушення термінів надання консультації від систем штучного інтелекту у випадку технічних проблем тощо. Тому розробка систем, які прозоро застосовують штучний інтелект та відповідають за їхні результати, є критично важливою. Системи штучного інтелекту повинні функціонувати належним чином і безпечно» [37].

Багато хто вважає, що штучний інтелект не може замінити юристів, оскільки йому бракує емпатії, яка притаманна лише людині. Як найвищий біологічний інтелект, людина завжди більш схильна співпереживати сторонам, які беруть участь у судових справах. Однак, якщо подивитись на емоційну цінність, що генерується людським та штучним інтелектом, під іншим кутом зору, то це не обов'язково означає, що цінність, створена людським інтелектом, є вищою, ніж цінність, створена штучним інтелектом. Хоча людський інтелект краще співпереживає сторонам, це не означає, що юристи можуть добре справлятися з власними емоціями та зберігати емоційний комфорт інших, не кажучи вже про ставлення прокурорів і суддів до сторін.

«Віднині знання виробляють, щоб у подальшому воно було проданим, спожитим для того, щоб набути вартості у новому продукті. Отже, ставлення до знання набуває вартісної форми: знання стає значимим не саме по собі, не заради істини, а для того, щоб з його допомогою збільшити прибуток» [35, с. 16–20]. А це своєю чергою пов'язує процес модернізації освіти з викликами ринку юридичних послуг.

Дехто з дослідників вважає генеративний ШІ силою, яка може зруйнувати систему освіти, тоді як інші називають його реформатором, який привносить нову доступну інформацію та можливості автоматизації для покращення освітнього охоплення та якості. Ці дві перспективи підкреслюють протиположні протиріччя генеративного ШІ та його ролі в освіті. У дослідженні Венга Марка Ліма було виявлено чотири парадокси щодо майбутнього генеративного ШІ та освіти, а саме: генеративний ШІ є одночасно «другом» і «ворогом»; він одночасно «здатний» і «залежний»; він одночасно «доступний» і «обмежувальний»; і що генеративний ШІ може навіть стати «популярним», коли його «заборонять». Дослідження також обговорює необхідність прийняти генеративного ШІ в освіті майбутнього, а не уникнення його [16].

Здатність штучного інтелекту доповнювати процес прийняття рішень людиною на надвисокій швидкості і в глобальному масштабі надає йому фундаментальне значення, дозволяє докорінно змінити характер глобальної економіки.

Ясна річ, що освіта сьогодення, і юридична в тому числі, як вагова складова економіки та соціально-економічного організму суспільства також знаходиться під вагомим впливом поширення технологій Четвертої промислової революції (4IR): робототехніка, штучний інтелект та інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ) [28]. Цей вплив відчувають як здобувачі освіти, так і викладачі та стейкхолдери.

Враховання особистості учня, його стилю навчання та рівня залученості позиціонується як мета на наступні кілька десятиліть розвитку освіти у цифрову добу. Вчителі-люди в значній мірі вмійють працювати з цією конкретно конфігурацією потреб протягом десятиліть, якщо не століть. Однак сьогодні ці завдання будуть наповнюватись новою методологією, інструментами та компетентностями. Стрімкими темпами впроваджується роботизоване навчання – новий метод навчання, який є кроком вперед від електронного навчання і використовує роботів для доповнення викладацької діяльності в освітніх закладах [28]. Ясна річ, що такі зрушення вимагатимуть адаптації освітян до цієї нової тенденції.

Останнім часом незліченна кількість різних інтерактивних освітніх технологій стає популярною, оскільки учні використовують планшети замість зошитів, вчителі використовують різні навчальні платформи, такі як Google Classroom, Edmodo, Power School, Moodle, і існує велика кількість масових відкритих онлайн-курсів для онлайн-навчання, таких як Coursera, Prometheus тощо.

В той час, як людина-викладач часто працює один на один, протягом певного часу в обмеженому просторі, інтерактивні навчальні середовища можуть бути інтегративними, всеохоплюючими та портативними. Простіше кажучи, інтерактивне навчальне середовище (Interactive Learning Environment – ILE) має унікальні можливості, яких немає у класичних викладачів-людей, і наступне покоління систем має впливати на ці можливості, щоб підтримувати навчання будь-коли, будь-де і будь-ким [25].

Завдяки участі учнів в онлайн-просторі, використанню предиктивної аналітики, викладачі можуть передбачити їхню успішність і забезпечити втручання там, де це необхідно. Так, Blackboard Learn, що використовується на юридичному факультеті Університету Югославії, виявився особливо корисним у цьому відношенні. Щоб отримати точний результат від вищезгаданої аналітики, в систему завантажуються дані студентів, включаючи їхні демографічні дані, попередню освіту та соціально-економічні умови [28]. Таким чином, інтелектуальна система навчання, що створює персоналізований зміст курсу та навчальні плани на основі навчального процесу студента, досягає персоналізованого навчання. Система може автоматично регулювати складність і зміст курсу залежно від успішності та рівня учня, надаючи навчальні завдання та вправи, які йому підходять. У той же час система може надавати зворотній зв'язок і пропозиції в режимі реального часу, щоб допомогти студентам виправити помилки та покращити їхні методи навчання. Крім того, система інтелектуального навчання може також взаємодіяти з батьками та вчителями учнів, дозволяючи батькам і вчителям краще розуміти навчальні ситуації та результативність учнів, а також надавати більш комплексну та ефективну освітню підтримку. Наприклад, адаптивна навчальна платформа Knewton використовує технологію штучного інтелекту для аналізу навчальних даних студентів, включаючи швидкість навчання, оволодіння балами знань, рівень помилок тощо, щоб зрозуміти навчальні потреби та слабкі сторони студентів [17].

Система інтелектуального оцінювання домашнього завдання з використанням ШІ автоматично аналізує домашнє завдання учнів, оцінює його правильність і помилки, надає відповідні бали та пропозиції. Наприклад, платформа опрацювання домашніх завдань Turnitin використовує технологію обробки природної мови та машинного навчання для автоматичного виявлення та оцінювання надісланих студентами домашніх завдань. Так, коли студент подає роботу, платформа автоматично виявляє плагіат, граматичні помилки, орфографічні помилки тощо, надаючи відповідні пропозиції та ідеї щодо покращення. Платформа також може надавати персоналізоване оцінювання та пропозиції на основі даних про домашні завдання учнів і успішності навчання, допомагаючи учням краще опанувати знання та навички.

Таким чином, застосування генеративного штучного інтелекту в галузі освіти може допомогти вчителям краще зрозуміти навчальні ситуації та потреби учнів, досягаючи персоналізованої освіти та покращуючи якість освіти та викладання.

Епоха штучного інтелекту також висуває нові вимоги до викладачів права, зокрема щодо розвитку п'яти навичок, а саме: вміння використовувати штучний інтелект для сприяння навчанню студентів, вміння використовувати аналіз даних для оцінювання результатів навчання студентів, здатність керувати ресурсами штучного інтелекту, здатність

використовувати штучний інтелект для розвитку логічного мислення та раціональних суджень учнів, здатність використовувати штучний інтелект для розвитку логічного мислення та раціональних суджень, а також здатність розвинути практичні правничі навички студентів [17].

Юридична освіта, яка сьогодні тісно пов'язана з ринком юридичних послуг, що також зазнає впливу 4IR, враховує стрімкий процес автоматизації різних юридичних процесів. Наразі вже існують складні роботи, які поширюються і діють як роботи-юристи. Наприклад, такі технології, як Ліза і Біллі, роботи-юристи, руйнують традиційний спосіб тлумачення закону, автоматизуючи юридичні послуги [22]. З огляду на ці зміни, освітні заклади викладачів урізноманітнити навички своїх студентів-правників в епоху передових автоматизованих технологій. Це необхідно для того, щоб університети залишалися конкурентоздатними у підготовці студентів-правників і цікавими для стейкхолдерів. Стало очевидним, що викладання і навчання в нинішньому технологічному середовищі, може безперешкодно здійснюватись лише за умови, що викладачі розуміють, як працюють технології і не обмежуються лише передачею теоретичних знань.

Сьогодні слід говорити не тільки про вплив генеративного ШІ на оцінювання в освіті, але й про те, як має виглядати вища освіта в епоху, коли штучний інтелект може зробити з працівниками розумової праці те, що механізація зробила з працівниками ручної праці у попередніх століттях.

Ми погоджуємось з думкою, що «юридичне рішення завжди має прийматися людиною і не може бути делеговано інструменту штучного інтелекту» [19]. Ми вважаємо, таким чином, що особа, яка тлумачить текст закону, повинна мати зважений підхід, щоб не виходити за межі букви і духу закону. Для того, щоб мати можливість тлумачити закон, зберігаючи його дух, юрист повинен мати фундаментальну, якісну освіту, яка включає оволодіння знаннями з безлічі дисциплін. Правове мислення повинно бути найважливішою професійною характеристикою та здібністю правників.

В епоху штучного інтелекту юридична освіта має зосередитися не лише на реформуванні концепцій, змісту та організаційних форм викладання, а й на розвитку соціальної емоційної спроможності студентів-правників, адже саме тому, що на штучний інтелект не накладено жодних моральних обмежень, він кидатиме виклики людині і суспільству. Тому юридична освіта не може ігнорувати виховання етики ШІ у студентів-правників.

ChatGPT, ймовірно, матиме значний вплив як на роботу, так і на освіту, включаючи юридичну кар'єру та юридичну освіту, оскільки він дуже швидко надає зрозумілі відповіді на різноманітні запитання. Наразі вже проведено низку успішних тестувань ChatGPT у різних професійних іспитах, зокрема, і юридичних [18].

Переважна проблема для викладачів припадає на сфери авторського права, як при використанні матеріалів, захищених авторським правом, так і створенні нового контенту за допомогою ChatGPT. ШІ створює певні труднощі, коли йдеться про авторське право, особливо в освітньому контексті. Наприклад, є питання щодо права власності на результат взаємодії з ШІ та LLM. Існують також пов'язані питання щодо законності використання даних, які LLM було надано для «навчання» алгоритму, що веде – у контексті юридичних досліджень – до «створення» нового потенційно захищеного авторським правом вмісту.

Штучний інтелект, у тому числі LLMs, не здатний задовольнити вимоги, щоб вважатися творцем авторського права у багатьох країнах, в тому числі і в Україні. Щоб бути «автором» (і, отже, передбачуваним власником) твору, захищеного авторським правом (наприклад, академічної статті чи університетського підсумкового завдання), цей твір має бути створено людиною, а не комп'ютером.

Якщо студент використовує ChatGPT для написання есе, кваліфікаційних робіт то будуть виникати певні труднощі, коли під час подання вимагається підтвердження того, що робота повністю створена самим студентом.

Враховуючи можливості генеративного штучного інтелекту та швидкість, з якою його сприймають окремі особи та роботодавці, вищим навчальним закладам неминуче доведеться розглянути свій підхід до цих технологій для викладання та навчання [13]. Існує певна кількість університетів, що мають історію заборони технологій, які загрожують академічній доброчесності оцінювання та досягнень студентів, включаючи комп'ютери, мобільні телефони, доступ до Інтернету, а останнім часом і есе. Однак, враховуючи прийняття генеративного ШІ юридичними та іншими роботодавцями, ця стратегія не підготує студентів до їх майбутньої кар'єри.

Однією з проблем студентів, які використовують генеративний штучний інтелект під час оцінювання, є те, що наразі його неможливо виявити звичайними онлайн-програмами для виявлення плагіату, такими як Turnitin або CopyCatch.

Спілкування зі студентами щодо цих технологій також дозволить юридичним школам підкреслити важливість академічної доброчесності та наслідки використання ChatGPT з огляду на проблеми плагіату та інших неетичних практик для будь-якої майбутньої юридичної кар'єри.

З постійним розвитком технологій, ChatGPT, ймовірно, замінить існуючі веб-сайти з пошуку правової інформації, ставши ефективним «персональним помічником» або «персональним асистентом» для юристів і значно підвищить ефективність їхньої роботи. Разом з тим, наразі можна виділити певний перелік недоліків, які обмежують застосування ChatGPT у правовому полі: брак навчальних даних; генерування неправдивих тверджень; відсутність оціночних суджень.

Підсумовуючи все вищезазначене, можна стверджувати, що позитивними ознаками використання генеративного ШІ в освіті є реалізація персоналізованого оцінювання та зворотнього зв'язку, персоналізованого навчального контенту та досвіду навчання тощо. Також перевагою генеративного ШІ може стати можливість здійснення між-дисциплінарного та міжгалузевого навчання, отримання крос-культурної освіти. Про гейміфікацію освіти також варто зазначити, враховуючи позитивний вплив такої складової в методології сучасної інноваційної освіти.

Генеративний ШІ має широкий спектр застосувань в освіті, але є також деякі проблеми, які потребують вирішення. Ці проблеми необхідно вирішити під час розробки та застосування генеративного алгоритму ШІ, щоб зробити його більш придатним для освітніх програм.

Generative ШІ вимагає великої кількості даних для навчання своїх моделей, які можуть містити конфіденційну інформацію, таку як особиста інформація та академічні записи. Якщо ці дані витікають або зловживають ними, це серйозно вплине на особисту конфіденційність і безпеку.

Таким чином, генеративний штучний інтелект в освітніх програмах повинен розглянути, як захистити особисту конфіденційність і безпеку, наприклад, використовувати безпечні методи зберігання та передачі даних, посилити контроль доступу до даних і заходи управління дозволами, щоб забезпечити безпеку та конфіденційність даних студентів.

Generative ШІ може запропонувати персоналізовані навчальні плани та інструменти на основі індивідуальних потреб і стилів навчання студентів для підвищення ефективності та результативності навчання. Однак це персоналізоване навчання також може призвести до несправедливих результатів Крім того, якщо генеративні моделі штучного інтелекту зосереджені лише на індивідуальних потребах та інтересах студентів і ігнорують деякі важливі

навчальні цілі та стандарти, це також може призвести до того, що знання та навички студентів будуть менш виснаженими та глибокими.

Щоб вирішити цю проблему, необхідно розробити справедливі алгоритми, щоб забезпечити справедливість генеративного ШІ в освітніх програмах. Ці алгоритми повинні бути в змозі ідентифікувати, аналізувати та усувати несправедливі фактори, такі як раса, стать і економічне становище. Крім того, необхідно розробити інструменти для оцінки справедливості генеративного ШІ.

Генеративні інструменти штучного інтелекту, такі як Bard, Chat GPT і DALL-E, відкривають нові сфери, які впливають на те, як люди навчаються, взаємодіють і співпрацюють один з одним.

Хоча штучний інтелект не може виносити оціночні судження, народження ChatGPT, зокрема, є проривною інновацією в галузі штучного інтелекту, а його потужні функції матимуть значний вплив на юридичну галузь.

Основою ChatGPT є масив довідкових даних, але він не може перевіряти і оцінювати джерело і точність довідкових даних, а також якість контенту. Цінна та незамінна здатність юристів полягає не лише в тому, щоб точно застосовувати положення закону виходячи з парадигми справи, а й аналізувати, міркувати, виявляти та вирішувати проблеми у справі. Ми вважаємо, що технологія штучного

інтелекту, як «інструмент», що походить від людини, служить їй і підпорядковується людським обмеженням, її сутність та обмеженість визначають те, що їй важко замінити базові якості, якими володіє зрілий та професійний фахівець у сфері юридичних послуг сьогодні та в осяжному майбутньому.

Вважаємо, що модернізація моделі юридичної освіти до трьохкомпонентної «університет-практика-штучний інтелект» у режимі спільного навчання буде більш вигідним. Розуміння та володіння технологіями в епоху штучного інтелекту стане одним із важливих факторів для оцінювання та підготовки майбутніх правників. Юристи вже зобов'язані розуміти та працювати з технологіями, а також співпрацювати з іншими професіоналами, такими як IT-фахівці та дослідники даних. Оскільки технології стають все більш поширеними, юристам потрібно бути впевненими, щоб говорити не лише мовою права, а й мовою технологій.

Разом з тим, якщо технологія може завершити рутинну роботу, дозволяючи юристам зосередитися на більш складних завданнях, то навички вищого рівня стають більш цінними. Глибокі знання та судження залишаються критично важливими складовими роботи юриста, а людські навички, такі як емпатія, стають дедалі важливішими в технологічно вдосконаленому світі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Abdullah M., Madain A., Jararweh Y. ChatGPT: fundamentals, applications and social impacts," in 2022 Ninth International Conference on Social Networks Analysis, Management and Security (SNAMS), 1–8. doi: 10.1109/snams58071.2022.10062688
2. AIA (2021). Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council Laying Down Harmonised Rules on Artificial Intelligence (Artificial Intelligence Act) and Amending Certain Union Legislative Acts. COM/2021/206 final. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A52021PC0206>
3. Azevedo A., Azevedo P. A. Digital Education, Work and Artificial Intelligence: Health and Law. EDEN Conference Proceedings 2020. (1) 277-288 DOI: 10.38069/edenconf-2020-ac0026
4. Bard: Google's Rival to ChatGPT Launches for Over 18s. BBC News : website. 21 March 2023. URL: <http://www.bbc.co.uk/news/technology-65018107>.
5. Chassignol M., Khoroshavin A., Klimova A., Bilyatdinova A Artificial Intelligence trends in education: a narrative overview. *Procedia Computer Science*. 2018, Vol. 136. P. 16-24. URL: <https://api.semanticscholar.org/CorpusID:70210061>
6. Chen A. Robots and Legal Reasoning: Thinking like lawyer 2.0., December 2017. URL: <https://lawgazette.com.sg/feature/robots-legal-reasoning-thinking-like-lawyer-2-0/>
7. Choi J. H., Hickman K. E., Monahan A., Schwarcz D. ChatGPT Goes to Law School. *Journal of Legal Education* (Forthcoming). 2023. URL: <https://ssrn.com/abstract=4335905>
8. Guadamuz A. Do Androids Dream of Electric Copyright? Comparative Analysis of Originality in Artificial Intelligence Generated Works. *Intellectual Property Quarterly*. 2017 (2) 2018, no. Ch D (2017): 20. <https://ssrn.com/abstract=2981304>
9. Hinkley E. Mishcon de REYA Is Hiring an «Engineer» to Explore How Its Lawyers Can Use ChatGPT. *Legal Cheek*. 16 February 2023. URL: <https://www.legalcheek.com/2023/02/mishcon-de-reya-is-hiring-an-engineer-to-explore-how-its-lawyers-can-use-chatgpt/>
10. Hristov K. Artificial Intelligence and the Copyright Survey. 2019. SSRN Electronic Journal. <https://doi.org/10.2139/ssrn.3490458>
11. Hristov K. Policy Analysis: Artificial Intelligence and the Copyright Survey. *Journal of Science Policy & Governance*. 2020. Vol. 16, Is. 01.
12. Jared Spataro. Introducing Microsoft 365 Copilot – Your Copilot for Work. *Official Microsoft Blog* : website. 16 March 2023. URL: <https://blogs.microsoft.com/blog/2023/03/16/introducing-microsoft-365-copilot-your-copilot-for-work/>
13. Kuhail M.A., Alturki N., Alramlawi S. et al. Interacting with educational chatbots: A systematic review. *Educ Inf Technol*. 2023. 28, 973–1018. URL: <https://doi.org/10.1007/s10639-022-11177-3>
14. LawGeex AI : Official web site. URL: <https://www.lawgeex.com>
15. Legg M., Bell F. Artificial Intelligence and the Legal Profession: Becoming the AI-Enhanced Lawyer. *University of Tasmania Law Review*. 2019. Vol. 38. P. 34-59. URL: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3725949.
16. Lim, W. M., Gunasekara, A. N., Pallant, J. L., Pallant, J. I., Pechenkina, E. Generative AI and the future of education: Ragnarök or reformation? A paradoxical perspective from management educators. *Int. J. Manage. Educ.* 2023. 21:100790. doi: 10.1016/j.ijme.2023.100790
17. Lim, W. M., Kumar, S., Verma, S., and Chaturvedi, R. Alexa, what do we know about conversational commerce? Insights from a systematic literature review. *Psychol. Market.* 2022. № 39, p. 1129–1155. doi: 10.1002/mar.21654
18. Marjan Ajevski, Kim Barker, Andrew Gilbert, Liz Hardie & Francine Ryan. ChatGPT and the future of legal education and practice. *The Law Teacher*. 2023. 57:3. 352–364. DOI: 10.1080/03069400.2023.2207426
19. Mihalache I., Mihalescu C. The impact of digital technologies on the activities of law professionals and authorized mediators. *National Law Journal*. 2022 (3(245)) 57–67. DOI: 10.52388/1811-0770.2021.3(245).06
20. Mökander J., Axente, M., Casolari F., & Floridi, L. (2022). Conformity assessments and post-market monitoring: a guide to the role of auditing in the proposed European AI regulation. *Minds Mach*, 2022. Vol. 32, P. 241–268. URL: <https://doi.org/10.1007/s11023-021-09577-4>
21. O'Keefe L., Rafferty J., Gunder A., Vignare K. (2020). Delivering high-quality instruction online in response to COVID-19: Faculty playbook. *Every Learner Everywhere*. 2020. URL: <http://www.everylearnereverywhere.org/resources>
22. Official website of "Robot Lawyer Lisa". URL: <http://robotlawyerlisa>
23. Pavlik J. V. Collaborating With ChatGPT: Considering the implications of generative artificial intelligence for journalism and media education. *J. Mass Commun. Educ.* 2023. Vol. 78. P. 84–93. doi: 10.1177/10776958221149577
24. Pincock R, McDonald J, Ritchie D, Durning SJ. Humans and machines: Moving towards a more symbiotic approach to learning clinical reasoning. *Med Teach*. 2020 Mar;42(3):246-251. doi: 10.1080/0142159X.2019.1679361. Epub 2019 Oct 28. PMID: 31658842
25. Roll, Ido & Wylie, Ruth. Evolution and Revolution in Artificial Intelligence in Education. *International Journal of Artificial Intelligence in Education*. 2016. DOI :26. 10.1007/s40593-016-0110-3.

26. Silver, D., A. Huang, C. J. Maddison, A. Guez, L. Sifre, G. Van Den Driessche, J. Schrittwieser et al. Mastering the game of Go with deep neural networks and tree search. *Nature*. 2016. 529(7587): 484
27. Stokel-Walker C. AI bot ChatGPT writes smart essays – should professors worry? *Nature* 2022. doi: 10.1038/d41586-022-04397-7
28. Ugar E. Law and Industry 4.0: Selected Perspectives on a New Scholarship of Teaching and Learning. URL: https://www.researchgate.net/publication/367179038_Law_and_Industry_40_Selected_Perspectives_on_a_New_Scholarship_of_Teaching_and_Learning
29. Wakeling D. A&O Announces Exclusive Launch Partnership with Harvey. Allen & Overy, 15 February 2023. URL: <https://www.allenoverly.com/en-gb/global/news-and-insights/news/ao-announces-exclusive-launch-partnership-with-harvey>
30. Yu H., Guo Y. Generative artificial intelligence empowers educational reform: current status, issues, and prospects. *Frontiers in Education*. DOI: 10.3389/educ.2023.1183162 URL: <https://www.frontiersin.org/articles/10.3389/educ.2023.1183162/full>
31. Yu Y. Discussion on the Reform of Higher Legal Education in China Based on the Application and Limitation of Artificial Intelligence in Law Represented by ChatGPT *Journal of Education, Humanities and Social Sciences*. 2023. Vol. 14. P. 220–228. DOI: 10.54097/ehss.v14i.8840
32. Баулін Ю., Тацій В. Завдання вітчизняної кримінально-правової науки в умовах реформування кримінального законодавства України. *Право України*. 2020. № 2. С. 17–31. doi: <https://doi.org/10.33498/iouu-2020-02-017>
33. Козак М., Щигельський Г. Штучний інтелект: добро чи зло? URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/74515814.pdf>
34. Кривицький Ю. В. Штучний інтелект як інструмент правової реформи: потенціал, тенденції та перспективи. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2021. № 2. С. 90-101.
35. Лиотар Ж.-Ф. Состояние постмодерна ; пер. с фр. Н.А. Шматко. Москва: Ин-т экспериментальной социологии, СПб.: Алетейя, 1998. 160 с.
36. Марценко Н. Правовий режим штучного інтелекту в цивільному праві. Актуальні проблеми правознавства. 2019. Вип. 4. С. 91–98. doi: 10.35774/app2019.04.091
37. Павленко Ж. О. Мажі можливого і допустимого в технологічному підході до правового знання. *Вісник Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого*. 2020. Т. 1. № 44. С. 132–146. doi: <https://doi.org/10.21564/2075-7190.44.195917>
38. Павленко Ж. Право в цифровій реальності. *Вісник НЮУ імені Ярослава Мудрого*. Серія: Філософія, філософія права, політологія, соціологія. 2021. 2(49). <https://doi.org/10.21564/2663-5704.49.229779>
39. Петришин О. В., Гиляка О. С. Права людини в цифрову епоху: виклики, загрози та перспективи. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2021. Т. 28. № 1. С. 15–23. doi: 10.37635/jnalsu.28(1).2021.15–23.
40. Петрів О. Штучний інтелект та авторське право. Центр демократії та верховенства права : вебсайт. URL: <https://cedem.org.ua/analytics/shtuchnyi-intelekt-avtorske-pravo/>
41. Про авторське право та суміжні права : Закон України від 01.12.2022 № 2811-IX. База даних «*Законодавство України*» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-20#Text>
42. Радутний О. Е. Штучний інтелект, інформаційна безпека та законотворчий процес (кримінально-правовий аспект). *Інформація і право*. 2018. № 1 (24). С. 149–158. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Infpr_2018_1_18
43. Радутний О. Е. Юридична освіта та сфера надання правових послуг в контексті штучного інтелекту. *Інформація і право*. 2019. № 2(29). С. 40–54. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Infpr_2019_2_7
44. Стефанчук Р. Інформаційні технології та право: quo vadis? *Право України*. 2018. № 1. С. 30–50. doi: <https://doi.org/10.33498/iouu-2018-01-030>.
45. Харитонов Є.О., Харитонova О.І. До проблеми цивільної правосуб'єктності роботів: матеріали наук.-практ. конф. Інтернет речей: 244 проблеми правового регулювання та впровадження (м. Київ, 29 листопада 2018 р., НТУУ «КПІ ім. Ігоря Сікорського») /упоряд. В.М. Фурашев, С.О. Дорогих. Київ: Вид-во «Політехніка», 2018. С. 42-46
46. Храпенко О. О., Меденцев А. М. Використання штучного інтелекту у роботі судових, правоохоронних органів та адвокатури. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 5. С. 382–384. DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2023-5/94>